

Dirección General de Educación Básica Regular

Dirección de Educación Inicial

Muki

Willakuy 11

Quechua Chanka

MINISTERIO DE EDUCACIÓN

Mariapa, Florpa, Facundupa, Juanpapas taytanmi Jacintuqa.

Huk punchawmi Jacintuqa chakranta saqiykuspa minaman llamkapakuq rirqa.

Minapiqa huk minirukunawan kuskam, punchawpas tutatapas llamkapakurqaku,
aschallata samarispa.

Urqupa sunqunta takapayaspam uchkukunata ruwanku, chinkanakunata ruwanku,
miniral nisqankuta maskaspanku.

Sasa ñakariymi llamkapakuy kara, qaqakunapas llumpay anaqmi karqaku.

Takaspa, uchkuspan, rumillata tarirqaku.

Manamá miniral nisqantaqa, manam quritaqa, manam qullqitaqa,
manam antataqa.

Huk punchawsi, achikyayllata, Jacintuqa qaqa uku
ñankunapin chinkarqapun.

Lluqsinata maskaspansi “plik, plik” niqta uyariykun.
Qawariptinqa yakupa sutuyninsi kasqa.

Chaymantaqa, uyarinsi “shhhhhhshhhhhhshhhhhh”,
niqtañataq.

Allillamanta qawaykuptinqa pukyumanta yakus purichkasqa.

Chaymantaqa uyarinsi “pik pak, pik pak, pik pak”, niqtañataq.
Allinllamanta asuykuptinqa, tuta minapis uchuy runachata rikurqun,
inti hina kanchariqta, saprayuqta, kaskuyuq, pikuyuq, palayuqta.

Uchuy runachaqa uchkuchkasqas, “pik pak, pik pak”, nispa.
Kanchariq qaqata pallaspani, huñuchkasqa, carritillapi astaspan.
Hinapis chinkakapun.

Chaymanta kutimuspani, huk kutitawan “pik pak, pik pak” nispa ruwaspa,
carritillapi astaspan, chinkakapullantaq.

-- ¡Achachaw, achachaw!, ¿imataq kayqa? ¿runachum?, ¿supaychum? – ninsi.

Kallpacharikuspansi, uchuy runachaman asuykuspa, kaynata nin:

-- Rimaykullaykim –nispa.

Piña uyanwansi uchuy runachaqa qawaykun, hina llamkastillan.

-- Rimaykuykim, ¿pim kanki? -chayta nispansi huk kutitawan tapurikun.

Piñarisqas, uchuy runachaqa kaynata kutichin:

-- ¿Ima? ¿Manachu pim kasqayta yachanki?

¿Manachu taytaykipa taytankunata ñuqamanta rimaqta uyariranki?

Ñuqaqa Mukim kani, minakunapa duyñunmi kani,

mina waqaychaqmi kani.

-- ¿Maymantaq chay mineral pallasqaykitari apanki?

-- Pakaramunim -nispas piñasqa Mukiqqa kutirichin.

-- ¿Imanasqataq pakankiri?

-- Hum, nispas uchuy runachañataq tapukun:

¿Imanasqatq qamkunari

qunqankichik mina waqaychaq kasqayta?

¿Imanasqataq mana licinciaywan sunquyta taqmankichik?

¿Manachu yachankichik minakunapa duyñun kasqayta?

Astawan astawan munaspaykichikmi,

yuyayniykichikta chinkachispam manañan

pipas urqkunapaq haywayninta apamunkichikchu.

Manam pipas respituwan quriyta,

qullqiyta mañakunkichikchu.

-- Pampachaykuwayku, tayta Muki -nispansi Jacintuqa mañakuykun.
Chiqapmi ñuqaykuqa pagu ruwayta qunqarunikuña, licincia mañakuytapas.
Ama hina kaychu, llusqinaypaq ñanta rikuykachiway,
kay minapi llamkapakuy ama ancha sasa kananpaq yachaykachiway, quri,
qullqita tarinaypaqpas yanapaykuway.
Kay minapi ganakusqay qullqiwanni warmiyta, churiykunata mikuchisaq,
qampaqpas sumaq cariñuta rantipusqayki.

Mukiqa, huk chikanta yuyaymanarispansi, kayta nirqan

- ¡Allinmi! Ichaqa anriykuway, yuyarinkitaq má aylluyki runakuna paguta,
haywaykuwanakupaq. Qunqaruptiykiqa, quripa,
qullqipapas sirkanmi chinkarapunqa, qampas chinkapunkim,
minapas tuñikapunqam.

Tayta Mukita aradiciykuspas Jacintuqa ripukun.

Mana sasachakuspalla ñanninta tarirquspas, minamanta lluqsirapun,
wasinman kutikapun.

Warmin, ayllu masinkunas, amigunkunapas kusirikunkus Jacintupa
kutimpuyninwan, payta allinllata qawaykuspa.

Jacintuqa willaykunki paykunaman tayta Mukipa yanapaykusqanta,
paykunatapas yuyarichinsi tayta Mukita qunqarusqankuta.

Chayraykus llapallanku tayta Mukita yuyariykunku,
mina waqaychaq kasqanta.

Paymi minapi llamkapakuqkunata llantuykun,
chayraykum cariñuta quykunku. Pipas qunqaruptinqa,
paymi quri qullqita pakarqunqa.

Chay punchawmanta pacham minapi llamkapakuq runakunaqa
piskakunapi Tayta Mukipaq apaykunku.

Qamkunapas, warmachakuna,
amam qunqarunkichikchu ñupchukuna, sumbayllukuna,
tukuy pukllanakuna Tayta Mukiman apaytaqa.

Yachankichikñam, tayta Mukipaq kusirikunmi
warmachakunawan pukllaykuspaqa.

qaqa

roca

rumi

piedra

masiy

amigo

minerokuna

mineros

quri

oro

astay

cargar

warmikuna

mujeres

kusikuy

alegrarse

warmi

mujer

wasi

casa

